

Βιομηχανική πολιτική για την οικονομική ασφάλεια

Description

Μαρία Δεμερτζή*

Η ηγεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θα έχει, αναμφίβολα, ως μία από τις πρώτες προτεραιότητές της για τα επόμενα τέσσερα χρόνια το θέμα της οικονομικής ασφάλειας. Όλο και περισσότερο, αναγκάζεται η Ευρώπη να χρησιμοποιεί την, μέχρι πρόσφατα μη-αποδεκτή, έννοια της βιομηχανικής πολιτικής, δηλαδή το να παρεμβαίνει το κράτος στις αγορές για την προώθηση τομέων και επιχειρήσεων που θεωρεί στρατηγικούς. Αλλά θα πρέπει να την χρησιμοποιήσει με σύνεση εάν η βιομηχανική πολιτική έχει ποτέ την ευκαιρία να βοηθήσει τη οικονομική ανάπτυξη.

Θα πρέπει να επιτευχθούν δύο στόχοι για την παροχή οικονομικής ασφάλειας. Το πρώτο έχει να κάνει με τη μείωση του κινδύνου (de-resking). Καθώς η παγκόσμια οικονομία γίνεται όλο και πιο κατακερματισμένη, η βελτιστοποίηση της παραγωγής που βασίζεται μόνο στην ανάπτυξη και τη μεγιστοποίηση του κέρδους δεν είναι ορθολογική. Η επιχειρησιακή συνέχεια απαιτεί από τις επιχειρήσεις να βελτιστοποιήσουν επίσης το μήκος των αλυσίδων εφοδιασμού τους, να διαφοροποιήσουν την παραγωγή τους και να αυξήσουν την ανθεκτικότητά τους. Στην πραγματικότητα, αναρωτιέται κανείς γιατί η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έπρεπε να περάσει από ένα τόσο μεγάλο ενεργειακό σοκ για να συνειδητοποιήσει τη σημασία της διαφοροποίησης στην παραγωγή, ιδίως όταν πρόκειται για έναν τόσο σημαντικό συντελεστή παραγωγής όπως η ενέργεια.

Με το πάθημα μάθημα, η ΕΕ διαφοροποιεί τώρα την παραγωγή και εισαγωγή ενέργειας κι

έχει πλήρη επίγνωση του γεγονότος ότι πρέπει να διαχειριστεί συνειδητά άλλες εξαρτήσεις που ενδέχεται να δημιουργεί, ιδίως για τις σπάνιες γαίες κι άλλων σημαντικών πρώτων υλών που είναι ζωτικής σημασίας για την ενεργειακή της μετάβαση.

Ο δεύτερος στόχος είναι ίσως εύκολο να δικαιολογηθεί, αλλά πολύ πιο δύσκολο να εφαρμοστεί κι έχει να κάνει με το οικονομικό μοντέλο ανάπτυξης της ΕΕ. Πώς μπορεί η ΕΕ να παραμείνει ανταγωνιστική σε έναν κόσμο όπου η κλίμακα παραγωγής έχει σημασία;

Από τη μία πλευρά, έχουμε την Κίνα, η οποία εφαρμόζει την έννοια του κρατικού καπιταλισμού, όπου το κράτος χρηματοδοτεί εταιρείες προκειμένου να αναπτυχθούν. Επιλέγοντας τις βιομηχανίες και τις εταιρείες που πιστεύει ότι θα οδηγήσουν στην οικονομική ανάπτυξη, το κράτος παρεμβαίνει στις ελεύθερες αγορές για να επιτύχει μαζική παραγωγή σε χαμηλές τιμές. Το αν ένα τέτοιο μοντέλο παρέχει ένα βιώσιμο παγκόσμιο πλεονέκτημα μακροπρόθεσμα παραμένει αμφίβολο. Αλλά εν τω μεταξύ, η Κίνα έχει ηγετική θέση στις βιομηχανίες του μέλλοντος, ιδιαίτερα σε εκείνες που είναι απαραίτητες για την προώθηση της πράσινης μετάβασης.

Από την άλλη, υπάρχουν οι ΗΠΑ. Ως παγκόσμιος ηγέτης στο πλαίσιο της καινοτομίας, αποκομίζει τα οφέλη από την ικανότητα συνεργασίας μεταξύ της παγκόσμιας κλάσης έρευνας τόσο στα πανεπιστήμια όσο και στις επιχειρήσεις, ενός δημόσιου τομέα που προωθεί την καινοτομία με κίνητρο την ασφάλεια και την άμυνα, και τέλος την ευρεία δυνατότητα ανάληψης κινδύνων και ρισκοκίνδυνης χρηματοδότησης. Πράγματι, στο πλαίσιο της ψηφιακής μετάβασης, οι ΗΠΑ έχουν δημιουργήσει γιγαντιαίες εταιρείες που, μέσω των αποτελεσμάτων δικτύου (network effects), έχουν εξασφαλίσει παγκόσμια ηγετική θέση. Επιπλέον, και με τον φόβο εκτόπισης από αυτή την θέση λόγω Κίνας, οι ΗΠΑ είναι όλο και πιο έτοιμες να εφαρμόσουν παρόμοιες τακτικές βιομηχανικής πολιτικής, όπως φαίνεται από τον νόμο για τα τσιπ (Chip Act) και τον νόμο για τη μείωση του πληθωρισμού (Inflation Reduction Act).

Η ΕΕ έχει μείνει πίσω αναρωτώμενη πως μπορεί να επιτύχει παρόμοια κλίμακα. Έχει μια ατελή αγορά αγαθών και υπηρεσιών, μια κατακερματισμένη αγορά τραπεζικών υπηρεσιών και μια υποτυπώδη αγορά κεφαλαίων. Το μόνο που μένει να κάνουμε είναι να ακολουθήσουμε το παράδειγμα και της Κίνας και των ΗΠΑ και να εντοπίσουμε με την σειρά μας εκείνες τις στρατηγικές βιομηχανίες που θα είναι απαραίτητες για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης στο μέλλον και να τις βοηθήσουμε να αναπτυχθούν. Ως ένθερμος υποστηρικτής των ανοικτών και ελεύθερων αγορών, η ηγεσία της ΕΕ είχε απορρίψει αυτή την πρακτική τα τελευταία χρόνια.

Οι οικονομολόγοι και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού έχουν αντιταχθεί στην ιδέα ότι το

κράτος είναι ικανό να επιλέξει αυτές τις «κερδοφόρες» επιχειρήσεις ή ότι ο καταναλωτής επωφελείται αναγκαστικά από τέτοια πολιτική. Αλλά η εφαρμογή βιομηχανικών πολιτικών σε όλο τον κόσμο έχει ωθήσει τώρα τη συζήτηση όχι στο αν θα τις εφαρμόσουμε, αλλά αντ' αυτού πώς θα τις εφαρμόσουμε.

Ένα πρόσφατο [έγγραφο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου](#) παρέχει τρεις κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το πότε η κρατική στήριξη μπορεί να ενισχύσει την παραγωγικότητα και να βελτιώσει την ευημερία των καταναλωτών. Πρώτον, η κυβέρνηση πρέπει να έχει τη διοικητική ικανότητα να σχεδιάσει και να εφαρμόσει τέτοιες πολιτικές. Δεύτερον, οι εφαρμοζόμενες πολιτικές δεν πρέπει να κάνουν διακρίσεις εις βάρος των ξένων επιχειρήσεων, διότι οι εγχώριες επιχειρήσεις χάνουν οφέλη από ξένη τεχνογνωσία είτε υφίστανται αντίποινα. Και τρίτον, και ίσως το πιο σημαντικό, οι στοχευόμενες βιομηχανίες πρέπει να δημιουργήσουν απτά κοινωνικά οφέλη. Ένα σαφές παράδειγμα αυτού θα ήταν η προώθηση τομέων που παράγουν χαμηλές εκπομπές άνθρακα.

Ως εκ τούτου, οι βιομηχανικές πολιτικές παραμένουν ριψοκίνδυνες. Η δικαιολόγηση της χρήσης τους θα απαιτούσε, τουλάχιστον, την ύπαρξη σαφών κοινωνικών οφελών. Αναμφίβολα, ο επείγων χαρακτήρας της πράσινης μετάβασης παρέχει ευκαιρίες από την άποψη αυτή. Δεδομένης της μειονεκτικής της θέσης, η ΕΕ δεν πρέπει να χάσει την ευκαιρία να τις αρπάξει.

**Η Μαρία Δεμερτζή είναι Ανώτερη Ερευνήτρια στο Bruegel, ερευνητικό ινστιτούτο στις Βρυξέλλες. Αυτό το κείμενο δημοσιεύτηκε σε αγγλική έκδοση από το Bruegel και αναδημοσιεύεται στο Blog της Εταιρείας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών.*